

verslagen & rapporten uit regio

Oeverzwaluwen & ontgrondingen in Midden-Brabant

Er is een brochure (gestencild) uitgegeven van 21 pagina's over Oeverzwaluwen en ontgrondingen in Midden-Brabant. Hierin worden tellingen vermeld van kolonies van Oeverzwaluwen in de gemeenten Tilburg, Gilze-Rijen, Loon op Zand, Udenhout, Haaren, Helvoirt, Oisterwijk, Boxtel, Oirschot, Moergestel, Goirle, Hilvarenbeek, Alphen en Riel. Vanwege de biotoopkeus werd aandacht besteed aan het provinciale ontgrondingsbeleid. Het recente verschijnen van de nota 'Ophoogzand op de Korrel' van Gedeputeerde Staten was een aanleiding te meer om wat dieper op deze materie in te gaan. Er wordt een zinvolle bijdrage aan de discussie geleverd. In het laatste hoofdstuk wordt een lans gebroken voor het behoud van centrale zandwinplaatsen als een werkelijke verrijking van milieu en landschap. Deze publicatie hoopt het behoud van de Oeverzwaluwen in Midden-Brabant te kunnen bevorderen.

Het is de eerste uitgave van de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant, kortweg genoemd Vogelwerkgroep Midden-Brabant. In deze nieuwe vereniging hebben de Vogelwerkgroep Falco en de Roofvogelwerkgroep de Meierij sinds 1 februari hun werkzaamheden gebundeld. Samenstellers van de brochure zijn Loek Hilgers en Victor Retel Helmrich.

Men kan de brochure bestellen door overschrijving van f 3,- op giro 3 531 190 tnv penningmeester van Vogelwerkgroep Falco, Oisterwijk (contactadres: Jeroen Boschstraat 18, 5062 LE Oisterwijk, 04242-4978).

Jaarverslag 1978: Zeetrek langs Scheveningen

In aansluiting op de 1e ZWS-publicatie over 1977 is thans de ZWS-publicatie nr. 2 verschenen (75 gestencilde pagina's). Er werden zo veel mogelijk gegevens verzameld van de zeetrek langs de kust - met name Scheveningen. In 1978 werden ruim 1400 waarnemingsuren genoteerd, tegenover 1150 in 1977. Na een voorwoord, hoofdstukken over gevolgde methode, inleiding (weer in 1978, teluren) worden afzonderlijk behandeld: duikers-Lepelaar, grondeleenden, overige eenden, ganzen en zwanen, Scholekster en plevieren, snippen en ruiters, strandlopers en franjepoten, jagers en meeuwen, sterns en alken, overige soorten. Nieuw zijn enige aanhangsels: Visdief en Noordse Stern (F. H. Jansen), Dagelijkse trekpatroon van de Visdief in de maand augustus (F. H. Jansen), Relatie tussen broed- en overwinteringsgebieden (A. Remeeus), De Rosse Franjepoot, een identificatieprobleem (F. H. Jansen), Kleden van de Jan van Gent (B. J. M.

Haase & F. H. Jansen), Kleden van de Kleine Jager (B. J. M. Haase) en een lijst van de aantallen waargenomen soorten in 1977 en 1978. Op 17 september werden 26 Vale Stormvogeltjes gezien, op 11 september in totaal 121 Grauwe Pijlstormvogels, waarvan 56 ex. binnen één uur, op de zelfde dag werd van deze soort de subspecie *P. p. mauretanicus* waargenomen en vermoedelijk ook een Kuhls Pijlstormvogel en een Grote Pijlstormvogel. Een aantal Kuifaalscholvers werd waargenomen, maar ook Zwartkopmeeuwen, Kleinste Jager, Grote Burgemeester en Vorkstaartmeeuw. Bij de 'overige soorten' worden onder meer genoemd: Waterspreeuw, kiekendieven, Visarend, Velduil, Kleine Vliegenvanger en vele andere soorten. (Zie voor 1e publ.: jrg. 26 (6): 307).

Bestellingen van dit verslag zijn mogelijk door overmaking van f 5,- (inclusief portokosten) op girorekening 3 933 305 tnv B. J. M. Haase, Stevinstraat 68, 2587 EN Scheveningen.

Werkzaamheden coördinatiecommissie opgeschort

Wij ontvingen bericht van de Coördinatiecommissie voor Stootvogel- en Uilenbescherming in Noordhollands Noorderkwartier (contactadres: Zuiderweg 18c, 1461 GB Zuidoostrbeemster, 02998-1290) dat zij ondanks de groeiende belangstelling heeft besloten het commissiewerk op 18 april 1979 op te schorten. Men is bang dat het samenwerkingsverband langzaam zal doodbloeden door te weinig medewerking van ruim de helft der werkgroepen en te weinig arbeidscapaciteit binnen de coördinatiecommissie om op dit verschijnsel in te spelen. Het centrale archief blijft toegankelijk en zal zo veel mogelijk up to date worden gehouden.

Europese Kanarie als broedvogel in Limburg

In het 'Natuurhistorisch Maandblad' (jaargang 68 - nr. 4 - pag. 62-67) schrijft F. Hustings over de Europese Kanarie als broedvogel in Limburg. Het broedbestand in Zuid-Limburg werd daarbij op kaart gebracht. In totaal werden thans zo'n 150 à 160 waarschijnlijk en zekere broedgevallen voor Zuid-Limburg genoteerd. De grote concentraties bevinden zich in de steden Maastricht, Valkenburg en Heerlen. De binding met coniferen is daarbij opvallend en daarnaast lijkt het voorkomen van onkruidrijke terreinen met braakliggende gronden een factor van belang. Het aantal broedende paren van de Europese Kanarie wordt in Zuid-Limburg op 175 à 225 broedparen geschat. Over de situatie elders in Limburg worden enkele gegevens vermeld. Overwintering wordt jaarlijks vastgesteld.

De Bommelerwaard zien, kennen én waarden!

Dit boek is een uitgave van de Natuurwacht Zaltbommel en laat u de vele facetten van de Bommelerwaard zien aan de hand van bijna 100 foto's. Meer dan 150 bladzijden tekst zorgen ervoor dat u de Bommelerwaard leert kennen. De Natuurwacht Zaltbommel wil met dit boek de waardering voor dit prachtige rivierenland vergroten. Het zal bij de lezer het begrip wakker moeten maken dat de Bommelerwaard het waard is om beschermd te worden.

Enkele onderwerpen die uitvoerig behandeld zijn:

oude stroombeddingen, agrarische geschiedenis, bedding, overstromingen, wielen, watermolens, steenfabrieken, bomen, vogels, eendenkooien, flora en kasteelbossen.

Om iedereen in de gelegenheid te stellen dit boek te kopen is de prijs zo laag mogelijk gehouden.

Hoe boek kost, afgehaald, f 13,50. Toezending per post geschiedt na overmaking van f 18,50 op girorekening 3293024 tnv mevrouw H. M. Kampman-Van Houcke, Westlanderstraat 27, 5301 XH Zaltbommel. Op dit adres kan het boek ook afgehaald worden (04180-3518).

Goudplevier-tellingen

In 'De Pieper' (jrg. 17 - nr. 8/9: 8595) schrijft D. Tanger over Goudplevier-tellingen in Noord-Holland. In november 1977 en april 1978 werden er respectievelijk 20.885 en 13.554 exemplaren geteld. In november 1976 en april 1977 waren dat er respectievelijk 20.676 en 8.274 exemplaren. Worden de gebieden globaal beschouwd, dan lijken er gemeenschappelijke kenmerken te zijn. Zowel bepaalde hoeveelheden organische stof (humus, veen) als minerale delen (klei) dienen aanwezig te zijn in de zode van de graslanden. De rijke goudplevierdelen van kleipolders als Schermer, Purmer en Wijde-wormer blijken een zekere hoeveelheid veen in de bovenlaag te hebben. Zo ook het kleigebied tussen Schagen en Winkel. Door het jarenlang agrarische gebruik zijn vele percelen verrijkt met organische mest, waardoor de zode veel humus bevat. In Waterland, Zaanstreek en het Alkmaardermeergebied worden die gebieden opgezocht, waar klei op veen- of venige kleipolders zijn. Tevens worden die gebieden gekenmerkt door een lagere grondwaterstand en betere ontwatering dan de echte veengronden. Bij gedetailleerd onderzoek van de percelen, waar veel Goudplevieren vertoeven, blijkt veelvuldig dat het oude graslanden zijn, waar nog al eens schapen weiden. Graslanden, die weinig of niet gemaaid worden, maar waar koeien en schapen zorgen voor een korte, soms oneffen vegetatie, lijken favoriet te zijn. Uit de tellingen blijkt weer, welke grote betekenis de graslandgebieden voor de Goudplevieren hebben.

Voorkomen van Grote Gele Kwikstaart in Zuid-Limburg

F. Hustings en R. Kwak schreven in het 'Natuurhistorisch Maandblad' 67(11): 157-160 over 'Het voorkomen van de Grote Gele Kwikstaart, *Motacilla cinerea* in Zuid-Limburg'. In 1978 werd in Nederland het aantal broedparen geschat op 150-170 paar, tegen 130-150 paar in 1977 en 110-125 paar in 1975 en 1976. Zou de toename niet mede te danken zijn aan een intensievere inventarisatie en meer medewerkers? Het bleek dat meer dan de helft van de broedparen op Limburgs grondgebied broeden: in 1975 60-65 paar en in 1978 85-90 paar. Opmerkelijk daarbij is dat vrijwel alle Limburgse broedgevallen in Zuid-Limburg werden vastgesteld. De Geul, Gulp, Sinselbeek, Eyserbeek en Zieversbeek herbergen de belangrijkste broedplaatsen, verder ook de volgende beken: Worm, Geleenbeek, Mechelderbeek, Anselerbeek, Voer, Jeker en Noor. Ofschoon de Grote Gele Kwikstaart in Twente en de Achterhoek (de twee andere belangrijke broedgebieden in Nederland van deze soort) niet of nauwelijks overwintert, wordt het aantal overwinteraars in Zuid-Limburg op minimaal 50 exemplaren geschat. In hoeverre de overwinterende vogels broedvogels uit de omgeving, dan wel noordelijke of oostelijke trekvogels zijn is niet bekend.

Kolvoort exposeert in Hilversum

Van 25 augustus tot en met 30 september 1979 exposeert de bekende vogeltekenaar Marius Kolvoort ongeveer 40 van zijn vogeltekeningen in het Bezoekerscentrum 'Corversbos' van 'Natuurmonumenten' te Hilversum. Het adres van het bezoekerscentrum 'Corversbos' is Vaartweg 202, Hilversum, 035-17886. Het is gemakkelijk bereikbaar van het NS-station Hilversum per bus: Stadslijn C - Kerkelanden (2 x per uur) en interlocale lijn 22 - 's-Graveland (1 x per uur). In beide gevallen uitstappen bij de halte 'Haven'. U treft daar bovendien informatie over de flora en fauna van het Corversbos en het Gooi aan, maar ook over de geschiedenis van het Gooi, de omliggende plaatsen en de 's-Gravelandse buitenplaatsen, dia-klankbeelden over natuur en natuurbehoud, de mogelijkheden boeken, kaarten, gidsen en ander informatiemateriaal over deze omgeving in te zien en/of te kopen, een tekenhoek voor kinderen, uitstekend startpunt voor enkele prachtige boswandelingen en een ruime parkeergelegenheid.

Geopend in augustus: woensdags tot en met zondags van 10.00 tot 17.00 uur. Geopend in september: vrijdags tot en met zondags van 10.00 tot 17.00 uur. Toegang vrij, terwijl van de tentoongestelde werken van Marius Kolvoort niets wordt verkocht.

Te huur

Voor enkele dagen of weken: gemeubileerd boerderijtje aan het Friese Wad (bij de Bantpolder). Inl.: 050-730890.

Draadslachtoffers

De burgemeester van Klimmen had in 1974 uit zijn gemeente klachten ontvangen over de schade die werd aangericht onder postduiven door het gedeelte van de 220 KV-lijn Lutterade-Jupille-Aken boven het dorp Klimmen. Tijdens een overleg hierover van SEP en KEMA met de burgemeester van Klimmen, waarbij de burgemeester vroeg om markering van de 220 KV-lijn boven zijn dorp, is afgesproken dat eerst meer informatie over de omvang van de schade zou worden verzameld alvorens maatregelen overwogen zouden worden.

In 1976 kwam opnieuw een verzoek uit Klimmen om maatregelen te nemen ter vermindering van het aantal draadslachtoffers. Dit verzoek kwam van de Natuurwerkgroep BDDEP uit Klimmen, die zich zorgen maakte over het aantal draadslachtoffers door de 220 KV-lijn over het dorp en door de 150 KV-lijn Terwinselen-Limmel, ten zuidwesten van het dorp. Onder beide lijnen hebben leden van de werkgroep vaak draadslachtoffers gevonden maar er waren geen regelmatige tellingen verricht.

Op een bijeenkomst op 14 mei 1976 van de Natuurgroep, PLEM, SEP en KEMA waarbij ook een afvaardiging van ons bestuur, uitgenodigd door de Natuurgroep, werd nogmaals gesteld dat maatregelen om draadslachtoffers te voorkomen alleen worden genomen als gebleken is, dat het aantal draadslachtoffers door een bepaald lijnstuk onaanvaardbaar hoog is. Er werd afgesproken dat de Natuurgroep gedurende een jaar tellingen zal verrichten, begeleid door de afdeling Milieu-onderzoek van de NV KEMA. Aan de hand van deze tellingen zal worden bekeken of er maatregelen moeten worden getroffen.

De Natuurgroep heeft 61 weken lang een onderzoek ingesteld. Tussen 26 juni 1976 en 28 augustus 1977. De tellingen zijn zoveel mogelijk wekelijks verricht, door een groep van drie tot zes personen. Alle vogels of resten van vogels die binnen de telstroken werden gevonden, zijn als draadslachtoffers genoteerd. Gevonden vogels zijn steeds verwijderd om dubbeltelling te voorkomen. Het meest voorkomende slachtoffer in de omgeving van Klimmen is de postduif. Onder het totaal van 176 gevonden slachtoffers bevonden zich 119 postduiven. Van de gevonden wilde vogelsoorten behoort 72% tot soorten, waarvan de populaties grotendeels mogelijk te groot zijn (mussen, Merels, Spreeuwen, kraaien, Eksters en Houtduiven). Onder de overgebleven 18% bevinden zich geen zeldzame of kwetsbare soorten, maar wel soorten waarvan een eventuele vermindering van de plaatselijke populatie een verarming van het landschap betekent (Zanglijster, Kneu, Tortelduif en leeuwerik). Deze soorten zijn in kleine aantallen gevonden. Het probleem van postduiven als draad-

slachtoffers is geen biologisch of milieuprobleem. Het is een probleem van de duivenhouders die worden benadeeld in het uitoefenen van hun vrijetijdsbesteding en, omdat postduiven een bepaalde in geld uit te drukken waarde hebben, is het voor deze mensen ook een economisch probleem. Aan de andere kant worden de postduiven gebruikt voor wedvluchten waarbij het risico dat de terugvliegende duiven zich doodvliegen tegen obstakels moet worden geaccepteerd. Tijdens deze wedvluchten passeren de duiven meer hoogspanningslijnen dan die in Limburg waarvan bekend is dat er regelmatig duiven tegen doodvliegen. Zonder wedvluchten zal het aantal draadslachtoffers onder de postduiven aanzienlijk lager zijn. Als gevolg van het resultaat van het onderzoek heeft de PLEM besloten om de zuidkant van de hoogspanningslijnen tussen mast 37-38 Op de Koulen, te 'versieren' met krullen.

Een woord van lof en dank, komt zeker toe aan de Natuurwerkgroep van Klimmen, voor het vele werk, dat haar leden gedurende de lange onderzoeksperiode heeft verricht ten behoeve van het welzijn van het dier. De gemeente Klimmen mag zeker trots zijn op haar Natuurwerkgroep.

● Mevr. B. de Ras-Rosenveldt, Statensingel 188, Maastricht.

Nazorg is niet alles

De laatste tijd proberen voormannen uit de provinciale landbouw de toch langzamerhand wel genoegzaam bekende achteruitgang van de Friese weidevogels te bagateliseren. Recente geluiden zijn die van Heida bij de gereedkoming van de ruilverkaveling Jubbega-Schurega — waarop we nog terug zullen komen — en die van Stellingwerf bij de opening van de algemene vergadering van de Friese Mij. te Leeuwarden. Deze geluiden vertonen een betrokkenheid met de weidevogels waarmee we blij zijn. Deskundigheid op dit punt tonen de uitspraken jammer genoeg niet en daar zijn we natuurlijk minder blij mee. Helemaal ongehoord wordt het als de wensen van de regering, in de vorm van de Relatie-nota, erbij gehaald worden, gesproken wordt over milieu-fanatieleken etc. Uitspraken als 'Milieubeschermers gevaar voor Friese weidevogels' zoals stond boven het verslag van Stellingwerfs Friese Mij. in de Leeuwarder Courant van 29-11-'78, verdoezelen de feiten waarom het gaat bij de bescherming van onze weidevogels. Dat geldt ook voor Stellingwerfs gezegde 'Alleen de samenwerking tussen de boeren en de vogelwachten garandeert een voortbestaan van de meeste weidevogels'. Of Stellingwerf weet niet waarover hij praat of hij denkt met deze opmerking een handige zet te doen!

Laat het duidelijk zijn dat ook wij het uiterst wenselijk vinden dat er tussen de genoemde 'partijen' een goede samenwerking heerst.

Weidevogelbescherming is helaas niet alleen, (met de nadruk op alleen) een kwestie van uitsluitend nazorg. Was dat maar waar, dat maakte het allemaal heel wat gemakkelijker. Als dat wel zo was, zouden de vele miljoenen guldens die jaarlijks besteed worden aan het beheer en de aankoop van cultuurgronden met een bijzondere biologische betekenis, weggegooid geld te zijn. Niets blijkt minder waar te zijn! In bijvoorbeeld de graslandreservaten, ook in Friesland, kan de weidevogelbevolking zich duidelijk handhaven en neemt ze zelfs plaatselijk toe. Maar... in deze reservaten wordt dan ook niet alleen aan nazorg gedaan, ook andere maatregelen worden afgestemd op plant en dier zoals bijvoorbeeld de waterhuishouding en het maai- en inscharingstijdstip. Zou Stellingwerf als modern veehouder dat niet weten? Waarom z'n opmerking dan?

Wel, zei Peetsma — lid van het hoofdbestuur van de Bond van Friese Vogelwachten (BFVW) — onlangs immers niet, voor Radio Friesland, dat zij als Bond niets aan reservaatvorming konden doen! De Vogelwacht is er alleen voor de nazorg, die moest qua oppervlakte vergroot worden. Welnu, een dergelijke opstelling daar kan de Landbouw mee uit de voeten! Nazorg, hoe belangrijk ook, houdt toch alleen nestcontrole en nestbescherming in; zegt dus niets over beperkende maatregelen ten aanzien van het graslandgebruik en de waterhuishouding! Wat zien we gebeuren: zodra de essentie van de vogelbescherming namelijk de, in dit geval, weidevogelbiotoopbescherming om de hoek komt, dan zwijgt de Vogelwacht. Waarom toch? Omdat veel leden-donateurs uit de agrarische bevolking komen of omdat de Bond niet voor fanatiek milieubeschermer uitgemaakt wil worden?

Wat de Fryske Foriening foar Fjildbiology (FFF) nu zo vreemd vindt is dat het hoofdbestuur van de BFVW nauwelijks iets doet om duidelijk te maken dat het de biotoopbescherming is waarmee de nazorg staat en valt. Geen gevarieerd graslandmilieu (biotoop) betekent geen goede weidevogelstand en dus ook steeds minder nazorgmogelijkheden. Wat wij ook vreemd vinden, is dat de Friese landbouwvoormannen zich tot zulke onzorgvuldige uitspraken laten verleiden en niet willen accepteren dat het niet gaat om het verlies van een enkel zeldzaam plantje of dier maar dat het gaat om het behoud van een stukje karakteristiek Friesland namelijk het vochtige weide- en hooilandmilieu met de evenzo opvallende bewoners. Natuurbeschermers en Landbouw kunnen op overtuigender wijze duidelijk maken dat het om een gemeenschappelijk bezit gaat waarvoor gemeenschappelijk een oplossing gevonden kan en moet worden.

- Fryske Foriening foar Fjildbiology, secr.: K. J. Aalsem, Harlingerstraatweg 68, 8916 BE Leeuwarden, 05100-24 427 & vert. fûgelforbân: P. Bouma, Bascohof 13, 8711 EW Workum, 05151-2092.

Jaarverslag ACJN, district III (Noord-Holland)

Onderzoekjes en tellingen zijn door de Algemene Christelijke Jeugdbond van Natuurstudie, district III in een keurig jasje gestopt. De hoofdschotel van de gegevens betreft natuurlijk vogels. Het Herfstkaderkamp 1977 op Texel en het Paaskaderkamp 1978 op Wieringen leverde interessante gegevens op. Kees Woutersen schrijft over Texel met beschrijving van de excursiegebieden, de weersomstandigheden, resultaten van het veldwerk en bespreking per soort. Quirin Smeele, Nico Jonker & Wouter Kannevorf werkten de gegevens uit die op Wieringen verkregen werden. Hier werd o.a. het biotoop van de zangvogels bekeken en werden drie verschillende transekten afgelopen. Hans Mankor schrijft over 'Smienten, sterns en futen rond Uithoorn'. Smienten zijn daar van half september tot half april en soms al in augustus. De Zwarte Sterns en Visdiefjes zijn rond Uithoorn geen goede toekomst beschoren. de Fuut neemt er toe en door het storten van slijk moet het broeden van de Dodaars na 1976 uitgesloten worden geacht. Quirin Smeele schreef over 'Roodborst, Winterkoning, Waterhoen en Koperwiek bij de Schalkwijkerweg (gem. Haarlem)' en kwam tot leuke resultaten, die navolging verdienen.

Het gestencilde Jaarverslag (uitg. december 1978) bevat 92 pagina's en bevat o.m. grafiekjes en tabellen. Het is verkrijgbaar voor f 3,—. Bovendien is het verkrijgbaar door storting van f 4,70 (inclusief portokosten) op girorekening 3390179 tnv Nico Jonker, Jaagkade 3, 1871 PM Groot.

Twirre

In 1977 organiseerde de Friese Vereniging voor Veldbiologie (Fûgelforbân van de Fryske Foriening foar Fjildbiology) een broedvogelcursus voor alle belangstellenden in en om Friesland, omdat er over het algemeen weinig aandacht wordt besteed aan bepaalde vogelgroepen, met name de zangvogels. Van de cursus werd getracht een werkcurcus te maken, waarin veldervaringen konden worden opgedaan onder min of meer deskundige leiding. Daarnaast werd door middel van lezingen getracht aanvullende achtergrondinformatie te geven over het voorkomen en de biologie van bepaalde soorten of soortgroepen en bovendien over inventarisatiemethoden.

De teksten van de lezingen en de resultaten van de verrichte inventarisaties werden gepubliceerd in het Mededelingenblad van de FFF (1e jaargang, nr. 3, november 1978, 58 gestencilde bladz.) met teksten van A. J. Beintema (weidevogels), M. Engelmoer (territoria), J. T. Hendriksma (kleine zangers), K. Koopman (ringonderzoek Kleine Karekiet en Rietzanger), T. Piersma (inventarisaties Workumerwaard & Rijsterbos), N. Schotsman, A. Timmerman jr., S. de Vries (Vogelwet), H. Wijnandts (Ransuilien), P. Zuidema (Fogelsangh State) en P. J. Zumkehr (idem).